

*Anna Stepniak-Kucharska**

**FUNDUSZE STRUKTURALNE
JAKO INSTRUMENT WSPIERANIA PRZEDSIĘBIORSTW**

1. WSTĘP

W momencie przystąpienia do Unii Europejskiej Polska stała się jednym z większych beneficjentów pomocy pochodzącej ze źródeł unijnych. Szeroki wachlarz pomocy sprawia, że wsparcia mogą skorzystać zarówno przedsiębiorcy, samorządy terytorialne, zatrudnieni, osoby bezrobotne, jak i Urzędy Pracy.

Fundusze UE dostępne są głównie w trzech formach: programów wspólnotowych, funduszy przedakcesyjnych oraz funduszy strukturalnych¹. Dostęp przedsiębiorstw do funduszy strukturalnych, jak i kilkudziesięciu programów wspólnotowych umożliwiających m.in. podnoszenie konkurencyjności, poszukiwanie i wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych, wzmocnienie więzi między sektorem B+R a przedsiębiorstwami, wdrażanie inwestycji proekologicznych czy szkolenie zawodowe pracowników są dla nich ogromną szansą. To, czy środki te zostaną efektywnie wykorzystane i przyczynią się do realizacji podstawowego celu UE, a więc zmniejszenia różnic w stopniu rozwoju poszczególnych regionów, a tym samym podniesienia konkurencyjności polskiej gospodarki, w znacznej mierze zależy samych podmiotów.

Celem opracowania jest prezentacja funduszy strukturalnych dostępnych dla polskich przedsiębiorstw w pierwszym okresie programowania (2004-2006) oraz dotychczasowego ich wykorzystania.

* Dr, Instytut Ekonomii, Uniwersytet Łódzki.

* Dr, Instytut Ekonomii, Uni

¹ EFS, EFRR, EFOiGR, FIWR.

2. CELE POLITYKI REGIONALNEJ UE

Zadaniem Unii Europejskiej jest służyć swoim obywatelom poprzez zapewnienie im bezpieczeństwa oraz możliwości osiągnięcia dobrobytu. „Wspólnota rozwija (...) politykę w sprawie wzmocnienia swojej spójności gospodarczej i społecznej. (...) Celem Wspólnoty w szczególności jest zmniejszenie różnic w stopniach rozwoju poszczególnych regionów i zmniejszenie zacofania regionów (...) w tym obszarów wiejskich”².

Cele UE są zapisane w art. 2 Traktatu i obejmują:

- harmonijny i zrównoważony rozwój działalności gospodarczej,
- wysoki poziom zatrudnienia i ochrony socjalnej,
- równość szans,
- zrównoważony i bezinflacyjny wzrost gospodarczy,
- wysoki poziom konkurencyjności i konwergencji gospodarek,
- wysoki poziom ochrony i jakości środowiska naturalnego,
- podnoszenie poziomu życia,
- gospodarczą i społeczną spójność i solidarność między państwami członkowskimi.

Takie zdefiniowanie podstawowych celów UE związane jest ze znacznymi rozbieżnościami w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych regionów. Mimo, iż Wspólnota jest jednym z najbogatszych obszarów świata³, to nie wszystkie obszary charakteryzują się równie wysokim poziomem rozwoju. Wśród przyczyn słabego rozwoju można wymienić: peryferyjne położenie, niską gęstość zaludnienia, niekorzystne warunki klimatyczne, uzależnienie regionów od upadających gałęzi przemysłu, niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę⁴. W efekcie, regiony te (w szczególności dotknięte problemami strukturalnymi) nie są w stanie konkurować z regionami lepiej rozwiniętymi (zamożniejszymi). To z kolei uniemożliwia stabilny i równomierny rozwój całej Unii Europejskiej.

Realizacji tych celów ma służyć polityka spójności, której zadaniem jest wspieranie dążenia do harmonijnego rozwoju społecznego i gospodarczego państw członkowskich. Na politykę spójności składają się wszystkie działania

² Artykuł 158 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

³ W roku 2002 PKB per capita w UE wynosił ok. 24 tys. euro i przewyższał średnią światową o ponad 400%.

⁴ A. Jankowska, T. Kierkowski, R. Knopik, Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej, C.H.Beck, Warszawa 2005, s.15-16.

finansowane przez Fundusze Strukturalne⁵, Fundusz Spójności oraz Europejski Bank Inwestycyjny (EBI). Istotnym jej elementem jest polityka strukturalna, która obejmuje wszystkie działania finansowane przez fundusze strukturalne i niektóre przez EBI.

W latach 2004-2006 UE przyjęła trzy cele priorytetowe⁶ polityki regionalnej, których realizacja jest wspierana przez Fundusze Strukturalne i które służą realizacji ogólnego celu polityki regionalnej:

Cel I – promowanie rozwoju i dostosowań strukturalnych regionów słabiej rozwiniętych. Aby dany obszar mógł zostać objęty Celem pierwszym, PKB na mieszkańca musi być niższy niż 75% średniej unijnej. Celem tym objęte zostały również obszary ultraperyferyjne, słabo zaludnione (poniżej 8 mieszkańców na km²) oraz regiony zagrożone poważnym bezrobociem. Co istotne, obszary objęte Celem I nie mogą być równocześnie objęte żadnym innym Celem.

Cel II – wspieranie gospodarczej i społecznej konwersji regionów dotkniętych problemami strukturalnymi. W ramach tego Celu realizowane są działania obejmujące regiony borykające się z problemami strukturalnymi, dotknięte regresem społeczno-ekonomicznym oraz regiony przechodzące zmiany w sektorze przemysłowym, usługowym i rybołówstwie.

Cel III – wspieranie adaptacji i modernizacji polityk i systemów kształcenia, szkolenia i zatrudnienia. W ramach tego Celu wsparciem objęte są regiony, które nie otrzymują pomocy w ramach Celu I. Cel ten (w przeciwieństwie do poprzednich) ma zasięg horyzontalny, co oznacza, iż środki zmierzające do adaptacji i modernizacji polityk i systemów kształcenia, szkolenia i zatrudnienia wspierają działania na terenie całej UE (z wyj. obszarów objętych Celem I).

Przynależność do określonego Celu jest istotnym czynnikiem dla każdego regionu UE. Determinuje ona bowiem wysokość środków finansowych, jakie przeznaczone są na realizację działań strukturalnych w poszczególnych regionach. Obszary objęte Celem I, a więc wymagające największego wsparcia, mogą otrzymać znacznie więcej środków, niż regiony objęte pozostałymi Celami. Ponadto, regiony te (jako jedyne w UE) mogą korzystać ze wszystkich czterech Funduszy Strukturalnych.

⁵ Rozporządzenie Rady UE Nr 1260/1999/WE z dnia 21 czerwca 1999 roku wprowadzające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych, Dz. Urz. WE L 161 z dnia 26 czerwca 1999 roku, z późniejszymi zmianami.

⁶ Rozporządzenie Rady UE Nr 1260/1999/WE, op. cit., Art. 1.

3. INSTRUMENTY REALIZACJI POLITYKI REGIONALNEJ UE

Jak zaznaczono w poprzednim punkcie realizacji polityki regionalnej służą cztery Fundusze Strukturalne: Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Sekcja Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) oraz Finansowy Instrument Wsparcia Rybołówstwa. W artykule omówiony zostanie jedynie EFRR oraz finansowane z jego środków dwa programy operacyjne (Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw oraz Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego), gdyż tylko on jest bezpośrednim instrumentem wspierania przedsiębiorstw.

3.1. EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego EFRR (*European Regional Development Fund – ERDF*) został powołany w 1975 roku jako reakcja na coraz głębsze rozbieżności w rozwoju regionów. Podstawą jego działalności jest art. 160 Traktatu, zgodnie z którym „Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ma na celu przyczynianie się do korygowania podstawowych dysproporcji regionalnych we Wspólnocie poprzez udział w rozwoju i dostosowaniu strukturalnym regionów opóźnionych w rozwoju oraz w przekształcaniu upadających regionów przemysłowych⁷”.

Działalność EFRR koncentruje się na siedmiu obszarach wsparcia. Należą do nich: inwestycje produkcyjne i infrastrukturalne, konkurencyjność przedsiębiorstw (szczególnie małych i średnich), badania naukowe i rozwój technologiczny, ochrona środowiska, rozwój turystyki oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego.

W związku z tak określonymi priorytetami działania EFRR jego głównymi beneficjentami są przedsiębiorstwa i instytucje otoczenia biznesu oraz instytucje pozarządowe, administracja rządowa, samorządy terytorialne a także instytucje i jednostki badawczo-rozwojowe.

Ze środków EFRR finansowane są cztery Programy Operacyjne: Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, SPO Transport oraz PO Pomoc Techniczna. Przedsiębiorstwa są jednak beneficjentami tylko dwóch z nich (SPO WKP oraz ZPORR).

⁷ Szczegółowy zakres działalności EFRR określony został w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1783/1999 z dnia 12 lipca 1999 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

3.2. SPO WZROST KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Celem głównym programu jest poprawa pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki funkcjonującej w warunkach otwartego rynku. Jego realizacja odbywa się poprzez koncentrację środków finansowych kierowanych bezpośrednio do sektora przedsiębiorstw, sektora naukowo-badawczego oraz instytucji otoczenia biznesu, na najbardziej efektywne projekty i przedsięwzięcia, gwarantujące wzrost innowacyjności produktowej i technologicznej. Działania te mają wspierać rozwój firm, które są zdolne do tworzenia i absorbowania innowacji o największym potencjale wzrostu oraz możliwościach eksportowych⁸.

SPO WKP, wykorzystując zasoby sfery naukowo-badawczej oraz korzyści związane ze stosowaniem nowoczesnych technologii, w tym technologii informacyjnych oraz technologii wspierających ochronę środowiska, określa cele, priorytety i działania dotyczące realizacji polityki w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności, ze szczególnym uwzględnieniem sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Ze wsparcia mogą korzystać dwie grupy podmiotów: przedsiębiorstwa (Priorytet 2 – Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw) oraz instytucje otoczenia biznesu (Priorytet 1 – Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu).

Wsparciem mogą zostać objęte projekty sfery biznesu obejmujące⁹:

- doradztwo (w projektowaniu, wdrażaniu i doskonaleniu systemów zarządzania; we wdrażaniu strategii rozwoju przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie; w zakresie eksportu, tworzenia sieci kooperacyjnych oraz połączeń przedsiębiorstw),
- inwestycje (prowadzące do zasadniczych zmian produkcji, produktu i procesu produkcyjnego; w nowe technologie; w dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska) oraz wspólne inwestycje kilku podmiotów,
- udział w zagranicznych imprezach targowo-wystawienniczych oraz udział w wyjazdowych misjach gospodarczych,
- zakup wyników prac badawczo-rozwojowych.

Instytucje otoczenia biznesu mogą ubiegać się m.in. o sfinansowanie części nakładów poniesionych na: przygotowanie i wdrożenie nowych usług dla przedsiębiorstw, poprawę istniejącej oferty usługowej dla przedsiębiorstw, wsparcie i dokapitalizowanie funduszy mikro-pożyczkowych, tworzenie i rozwój infrastruktury parków przemysłowych (PP) oraz parków naukowo-technologicznych (PNT), budowę lub modernizację inkubatorów

⁸ SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006.

⁹ Ibidem.

technologicznych (IT), studia wykonalności, biznes plany oraz doradztwo w zakresie wspomagania zarządzania i funkcjonowania dla PP, PNT, IT i IPA.

Wysokość wsparcia udzielanego w ramach SPO WKP zależy od trzech czynników: rodzaju działań współfinansowanych z programu, wielkości przedsiębiorstwa oraz lokalizacji¹⁰. W przypadku wsparcia dla instytucji otoczenia biznesu pomoc może wynosić nawet do 100% (doradztwo dla nowo powstających firm opartych na zaawansowanych technologiach). Wysokość wsparcia dla przedsiębiorstw zależy od wielkości podmiotu i lokalizacji (zob. tabela 1).

3.3. ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO

Celem strategicznym programu jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską.

ZPORR realizuje zadania określone w czterech priorytetach:

1. rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów,
2. wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach,
3. rozwój lokalny,
4. pomoc techniczna¹¹.

Celem działań podejmowanych w ramach priorytetów jest wzrost atrakcyjności wszystkich regionów przez oddziaływanie na obecne mocne strony regionów. Odbywa się to poprzez inwestycje w infrastrukturę, tworzenie warunków dla rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym i regionalnym, poprawę zdolności do programowania i realizacji projektów w zakresie rozwoju zasobów ludzkich na tych szczeblach oraz rozwój lokalny. Działania te mają doprowadzić do aktywizacji społecznej i gospodarczej obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenia ich w procesy rozwojowe kraju i Europy.

¹⁰ W przypadku wielu działań wsparcie podlega zasadom pomocy publicznej. Wówczas poziom maksymalnego wsparcia jest ograniczony pułapem dopuszczalnej pomocy publicznej (maksymalnie 50% + 15 punktów procentowych brutto w przypadku MSP).

¹¹ Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006, Dz. U Nr 166, poz. 1745.

Tabela 1

Intensywność wsparcia w ramach SPO WKP 2004–2006

Działania	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa			Duże przedsiębiorstwa		
	1	2	3	1	2	3
Działanie 2.1	Do 100% kosztów kwalifikowanych w przypadku doradztwa dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw opartych na nowych technologiach. Nie mniej niż 2.500 zł i nie więcej niż 250 tys. zł.					
Poddziałanie 2.2.1	45%	55%	65%	30%	40%	50%
	Na utworzenie nowych miejsc pracy – do 4.000 euro na jedno miejsce pracy.					
Poddziałanie 2.2.2	Nie więcej niż 20 tys. zł w przypadku targów i wystaw oraz 7,5 tys. zł w przypadku misji gospodarczych					
Działanie 2.3	30%	40%	50%	-	-	-
	Nie mniej niż 10 tys. zł i nie więcej niż 1.250 tys. zł					
Działanie 2.4	45%	55%	65%	30%	40%	50%
	Maksymalnie 5 mln euro					

1 – teren powiatów miast Warszawa i Poznań,

2 – teren powiatów miast Gdańsk, Gdynia, Sopot, Kraków, Wrocław,

3 – pozostały obszar Polski.

Źródło: Uzupelnienie Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw 2004–2006, www.fundusze-strukturalne.gov.pl.

Efektom realizacji celów ZPORR powinno być m. in.:

- zdynamizowanie rozwoju krajowych i regionalnych ośrodków wzrostu,
- zwiększenie atrakcyjności lokalizacji działalności gospodarczej (w tym BIZ),
- poprawa jakości środowiska,
- rozbudowa, modernizacja oraz zwiększenia bezpieczeństwa infrastruktury drogowej, technicznej i społecznej,
- uelastycznienie i zwiększenie mobilności zawodowej zasobów ludzkich (w tym w szczególności z obszarów wiejskich i obszarów restrukturyzacji przemysłów),
- promowanie przedsiębiorczości poprzez kompleksowe wsparcie dla podejmujących działalność gospodarczą oraz tworzenie przyjaznego środowiska dla rozwoju mikroprzedsiębiorstw.

3.4. POZOSTAŁE PROGRAMY WSPARCIA PRZEDSIĘBIORSTW

Poza scharakteryzowanymi powyżej dwoma podstawowymi programami operacyjnymi przeznaczonymi dla przedsiębiorstw, wybrane podmioty mogą również korzystać ze środków SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich (SPO ROL) oraz SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb (SPO RYBY).

Zadaniem **SPO ROL** jest poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej oraz doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Zakres działania tego SPO jest znacznie węższy niż SPO WKP i ZPORR, gdyż jego beneficjentami są jedynie: osoby fizyczne, które zamieszkują bądź prowadzą działalność gospodarczą lub rolniczą na terenach wiejskich oraz osoby prawne prowadzące działalność rolniczą lub gospodarczą na rzecz rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Równocześnie, środki mogą zostać przeznaczone na inwestycje związane bezpośrednio z rolnictwem.

SPO RYBY, podobnie jak poprzedni SPO przeznaczony jest dla wąskiej grupy beneficjentów. Z jego środków skorzystać mogą jedynie podmioty związane z rybactwem i rybołówstwem, a więc właściciele statków rybackich i portów, rybacy, właściciele hodowlanych gospodarstw rybackich, właściciele zakładów przetwórstwa rybnego oraz placówki naukowo-badawcze, uczelnie związane z rybactwem.

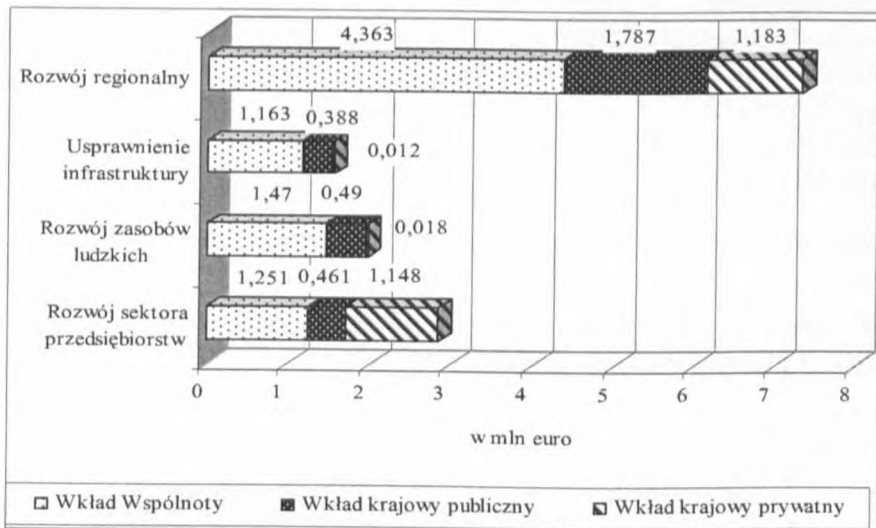
W związku z tym, iż programy te dotyczą jedynie wybranej, wąskiej grupy przedsiębiorstw zostaną one pominięte w niniejszym opracowaniu

4. ALOKACJE FINANSOWE ŚRODKÓW NA LATA 2004–2006

Łączny budżet realizacji Podstaw Wsparcia Wspólnoty (PWW) w Polsce w latach 2004–2006 wynosi 13,773 mld euro. W ramach realizacji polityki spójności w latach 2004–2006 Unia Europejska przeznaczyła na realizację Programów Operacyjnych w Polsce kwotę 8,276 mld euro. Ponadto, absorpcja całości wspomnianych środków wymaga zaangażowania krajowych środków publicznych w wysokości 3,136 mld euro, a prywatnych w kwocie 2,361 mld euro. Dodatkowe uwzględnienie środków Funduszu Spójności (wkład UE – 4,178 mld euro i wkład krajowy 744 mln euro) oraz alokacji przewidzianych na wdrażanie programów EQUAL (133,9 mln euro) oraz INTERREG (221,4 mln

euro) dają całkowite zaangażowanie środków na kwotę 19,051 mld euro, z czego 12,454 mld euro pochodzi ze środków Wspólnoty (65,4%)¹².

Największa część funduszy¹³ (53%) przeznaczona została na wspieranie czwartej Osi Rozwoju – Rozwój regionalny, w tym obszarów wiejskich. Znacznie mniejsze fundusze (21%) przeznaczono na pierwszą OR – Rozwój sektora przedsiębiorstw. Planowane koszty realizacji drugiej OR – Rozwój zasobów ludzkich są jeszcze niższe i wynoszą 15% całości środków. Na rozwój infrastruktury przeznaczono natomiast 11% Funduszy Strukturalnych (zob. wykres 1). Działania te są jednak finansowane przede wszystkim z Funduszu Spójności.

Wykres 1. Plan finansowy PWW dla Polski na lata 2004-2006 (w mld euro)

Źródło: Decyzja Komisji Europejskiej Nr 2092/2004 z dnia 22.06.2004 roku zatwierdzająca Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla pomocy strukturalnej Wspólnoty w regionach spełniających kryteria Celu 1 w Polsce.

Analiza rozdysponowania funduszy UE w latach 2004–2006 wskazuje, iż największa ich część przeznaczona została na Fundusze Strukturalne (zob. tabela 2). Szacuje się, iż środki zaangażowane w realizację celów polityki strukturalnej będą przeznaczone głównie na EFRR (39%) i FS (34%). Pozostała

¹² Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski, Decyzja Komisji Europejskiej Nr 2092/2004 z dnia 22.06.2004 roku zatwierdzająca Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla pomocy strukturalnej Wspólnoty w regionach spełniających kryteria Celu 1 w Polsce.

¹³ Bez Funduszu Spójności.

część funduszy rozdysponowana zostanie między EFS (15%), EFOiGR (10%) oraz FIWR (2%).

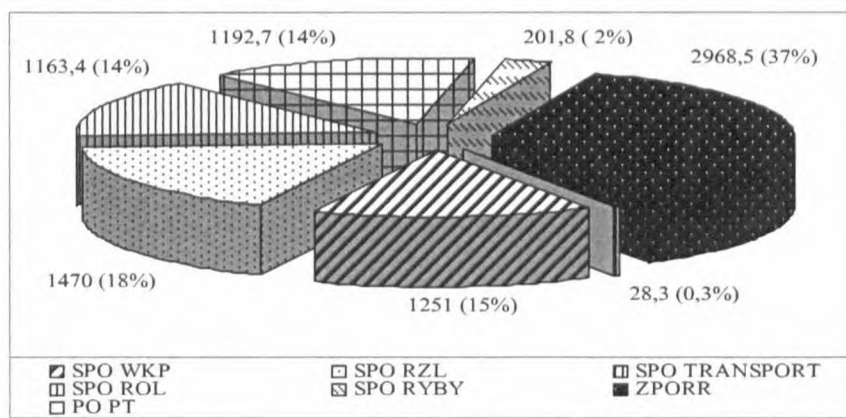
Tabela 2

**Podział środków w ramach pomocy strukturalnej dla Polski
w latach 2004–2006 (w mln euro)**

Rodzaj pomocy strukturalnej	2004		2005		2006		Ogółem w mln euro
	w mln euro	w %	w mln euro	w %	w mln euro	w %	
Fundusz Spójności	1.414,6	33,9	1.170,6	28,0	1.593,4	38,1	4.178,8
Fundusze Strukturalne	1.933,6	23,4	2.762,7	33,4	3.579,5	43,2	8.275,8
EQUAL	31,8	23,7	44,8	33,5	57,3	42,8	133,9
INTERREG	61,8	27,9	70,7	31,8	89,5	40,3	221,4
Razem pomoc strukturalna	2.027,2	23,5	2.877,6	33,3	3.726,3	43,2	8.631,1

Źródło: Komisja Europejska, kwiecień 2003.

W ramach programów operacyjnych największa część środków przypada na ZPORR, a najmniejsza na PO Pomoc Techniczna i SPO RYBY (zob. wykres 2).

**Wykres 2. Podział środków między poszczególne Programy Operacyjne
(w mln euro)**

Źródło: M. Burnat-Mikosz, *Pomoc Unii Europejskiej dla przedsiębiorców*, C. H. Beck, Warszawa 2004, s. 12–13.

5. WYKORZYSTANIE FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W LATACH 2004–2006

Do kwietnia 2006 roku w ramach siedmiu Programów Operacyjnych oraz Inicjatyw Wspólnotowych złożono wnioski¹⁴ o dofinansowanie ze środków unijnych w kwocie prawie 60,4 mld zł (w grudniu 2005 roku było to prawie 56,3 mld zł), co stanowi 179% alokacji na cały okres programowania.

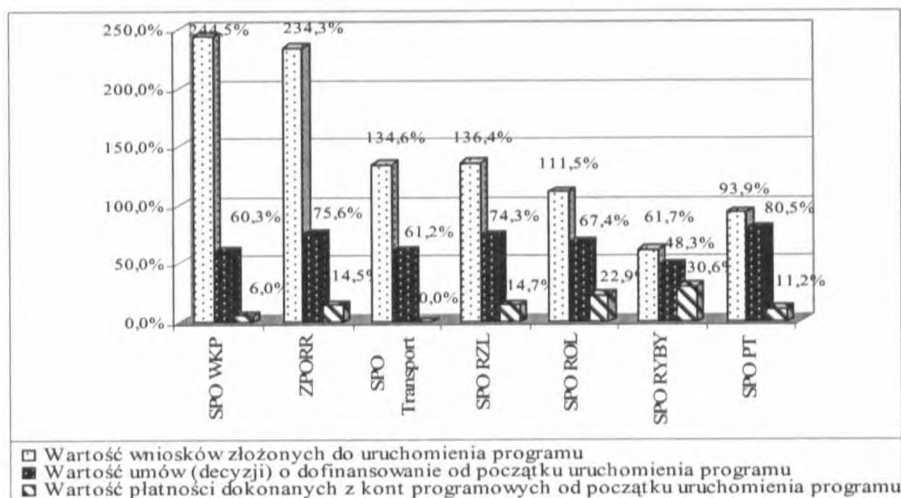
Zarówno w roku 2004, 2005, jak i pierwszym kwartale roku 2006 wnioski o dofinansowanie projektów o największej wartości złożono w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (łącznie 27,3 mld zł). Natomiast w przypadku PO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw w roku 2004 złożone wnioski opiewały na kwotę 3,7 mld zł, w roku 2005 na 7,2 mld zł, a w pierwszych czterech miesiącach roku 2006 na kwotę 1,1 mld zł (łącznie 12 mld zł). Pozostałe PO cieszyły się mniejszym powodzeniem¹⁵.

Od początku uruchomienia PO podpisano umowy lub wydano decyzje o dofinansowaniu realizacji projektów angażujące środki UE na łączną kwotę przekraczającą 23,2 mld zł (17,7 mld zł w roku 2005 i 3,3 mld zł w roku 2004), co stanowi 293,4% (59,7%, 9,2%) alokacji wszystkich środków wspólnotowych na lata 2004–2006. Zaawansowanie procesu zawierania umów jest bardzo zróżnicowane, jednak tak jak w przypadku wartości złożonych wniosków, programem, w ramach którego zakontraktowano najwięcej wniosków jest ZPORR, w którym wartość podpisanych umów wyniosła blisko 8,8 mld zł (zob. wykres 3).

Do końca kwietnia 2006 roku w ramach PO zawarto umowy angażujące ponad 50% alokacji prawie wszystkich Funduszy Strukturalnych. W przypadku EFS było to 72%, EFRR 68,8%, SO EFOiGR 67,3%, a dla FIWR 48,3%.

¹⁴Za każdym razem, gdy jest mowa o złożonych wnioskach, to dotyczy to wniosków złożonych i pozytywnie ocenionych pod względem formalnym.

¹⁵ Wszystkie prezentowane dane pochodzą z: (1) Sprawozdanie z realizacji w 2004 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Czerwiec 2005, s. 48; (2) Sprawozdanie z realizacji w 2005 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, czerwiec 2006, s. 60; (3) Sprawozdanie z realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty 2004–2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, czerwiec 2006, s. 19–21; (4) Informacja o stanie realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej za okres od 1 do 30 czerwca 2006r.

Wykres 3. Wartość złożonych wniosków, podpisanych umów o dofinansowanie oraz zrealizowanych płatności wg stanu na 30 kwietnia 2006 roku (jako procent realizacji zobowiązań na cały okres programowania)

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty 2004–2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, czerwiec 2006, s. 21–22.

5.1. SPO WZROST KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Od lutego 2004¹⁶ roku do 30 czerwca 2006 roku złożone wnioski o dofinansowanie opiewały na kwotę 13,3 mld zł, co stanowi 269% całkowitej alokacji środków na dany PO (zob. tabela 3). W okresie tym z beneficjentami podpisano umowy o wartości części wspólnotowej prawie 3,3 mld zł (67% alokacji).

Największym zainteresowaniem beneficjentów cieszyły się działania zawarte w drugim priorytecie (Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw). W całym priorytecie do 30. kwietnia 2006 roku¹⁷ złożonych zostało 17.457 wniosków na kwotę dofinansowania przez Wspólnotę przekraczającą 7,5 mld zł (284,9% alokacji). Największą ilość wniosków, bo aż 12.116 (69%) złożono w działaniu 2.3. (Wzrost konkurencyjności MSP poprzez inwestycje). Działanie to oraz poddziałanie 2.2.1 (Wsparcie dla przedsiębiorstw dokonujących nowych inwestycji) charakteryzowało się również największą wartością w stosunku do alokacji na lata 2004–2006 (odpowiednio 334,9% i 431,1%). Priorytet ten

¹⁶ Pierwsze działania SPO WKP uruchomione zostały w lutym 2004 roku - Poddziałanie 2.2.1 Wsparcie dla przedsiębiorstw dokonujących nowych inwestycji.

¹⁷ Ze względu na brak kompletnych danych za 2006 rok w opracowaniu przedstawiane są najaktualniejsze informacje (kwiecień lub czerwiec).

charakteryzuje się także największą ilością podpisanych umów o dofinansowanie. W ciągu roku (od grudnia 2004 roku do grudnia 2005 r.) roku zawarto bowiem 4.383 umowy o łącznej wartości 892,5 mln zł, co stanowi 34% alokacji (do końca kwietnia 2006 r. kwota ta wzrosła do 1,2 mld zł i 43% alokacji).

Tabela 3

SPO WKP – wartość i ilość złożonych wniosków (narastająco)

	2004	2005	IV. 2006	VI. 2006
Wartość złożonych wniosków (w mld zł)	3,6	10,9	12,0	13,3
Liczba złożonych wniosków	4.525	18.541	b.d.	b.d.
Jako procent alokacji na lata 2004–2006				
Ogółem	71,96	227,1	245,0	269
Priorytet 1	63,40	160,0	164,2	173
Priorytet 2	80,01	284,9	312,5	350
Priorytet 3.	31,84	90,9	125,4	132

Źródło: Sprawozdanie z realizacji w 2004 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, czerwiec 2005, s. 55–56; Sprawozdanie z realizacji w 2005 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, czerwiec 2006, s. 68–69; Sprawozdanie z realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty 2004–2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, czerwiec 2006, s. 28–29.

Priorytet pierwszy (Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenie biznesu) charakteryzował się znacznie mniejszą liczbą wniosków (807 na koniec grudnia 2005) o wartości 3,4 mld zł wsparcia Wspólnoty (160% alokacji). Z beneficjentami podpisano 294 umowy o wartości 1,6 mld zł (77,6% alokacji), a dokonane płatności przekroczyły 141,6 mln zł (6,8%). Co istotne, w priorytecie tym już w grudniu 2005 roku środki trzech działań (1.1, 1.3, 1.5) były praktycznie wyczerpane.

Dane dotyczące trzeciego priorytetu (Pomoc techniczna) wskazują, iż w jego ramach złożono najmniej wniosków (277 – XII.2005 r.) na najmniejszą kwotę (70,8 mln). Najmniejsza była również jego alokacja (90%). Co istotne, w priorytecie tym, tak jak w pierwszym, realizacja płatności rozpoczęła się już w grudniu 2004 roku i do końca kwietnia 2006 r. wyniosła 37,4 mln zł, co stanowi prawie 50% alokacji.

5.2. ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO

Wdrażanie ZPORR rozpoczęło się w roku 2004 i do końca grudnia uruchomione zostały wszystkie działania. W okresie tym złożonych zostało 15.586 wniosków (zob. Tabela 4) na kwotę prawie 24 mld zł, co stanowi 210,6% całkowitej alokacji na lata 2004-2006 (w kwietniu 2006 r. było to 27,3 mld zł i 234,3%). Do końca grudnia 2005 roku podpisano 6441 umów (1.127 – 2004 r., 5.314 – 2005 r.) o wartości 7,82 mld zł (kwiecień 2006 r. – 8,8 mld zł).

Zarówno w roku 2004, jak i 2005r., najpopularniejsze wśród beneficjentów były działania z trzeciego priorytetu (Rozwój lokalny), a więc przeznaczonego m.in. dla przedsiębiorstw. W priorytecie tym łącznie złożonych zostało 6.327 wniosków na kwotę wsparcia przekraczającą 6,6 mld zł (292,1% alokacji).

Wdrażanie tego priorytetu również jest najbardziej zaawansowane, gdyż przy wykorzystaniu 72,5% zobowiązań, na podstawie podpisanych umów, płatności wyniosły 21,9% alokacji. Przy tak wysokim tempie dokonywania refundacji jest prawie pewne, iż do końca roku 2006 płatności na rzecz beneficjentów przekroczą alokacje dla 2004 roku (na koniec kwietnia 2006 r. realizacja wyniosła 93,6%), spełniając tym samym wymogi zasady n+2.

Znacznym zainteresowaniem cieszy się również priorytet 1 (Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów). Do końca roku 2006 złożone zostały 843 wnioski na kwotę 5,2 mld zł (77% alokacji).

Zdecydowanie najniższy stopień zakontraktowania występuje w priorytecie 4 (Pomoc techniczna), w którym osiągnięto alokację na poziomie 55,7%, umowy stanowią 39,7%, a płatności 3,3%.

Tabela 4

ZPORR – wartość i ilość złożonych wniosków (narastająco)

	2004	2005	IV. 2006
Ilość złożonych wniosków	5.174	15.586	.
w tym: Priorytet 1	1.351	2.194	.
Priorytet 2	1.026	4.066	.
Priorytet 3	2.645	6.327	.
Priorytet 4	261	.	.
Wartość złożonych wniosków (w mld zł)	14,4	24	27,3
w tym: Priorytet 1	8,8	14	.
Priorytet 2	0,77	2,1	.
Priorytet 3	4,9	6,6	.
Priorytet 4	0,02	.	.
Wartość wniosków jako procent całkowitej alokacji	118	210,6	234,3
w tym: Priorytet 1	121,6	201,5	220,3
Priorytet 2	43,1	126,1	158,4
Priorytet 3	161,5	292,1	323,1
Priorytet 4	29	55,7	65,7
Wysokość płatności z kont programowych (w mln zł)	0	981,9	.

Źródło: jak do tabeli 3.

Analiza regionalnego wykorzystania środków ZPORR wskazuje na występowanie znacznych proporcji pomiędzy poszczególnymi województwami (zob. tabela 5).

Rozkład regionalny ilości, wartości oraz alokacji złożonych wniosków (obejmujących wszystkie programy operacyjne) pomiędzy regionami kraju wskazuje na wyraźną przewagę tych województw, których ośrodkami są duże aglomeracje miejskie. Nieco inaczej wygląda sytuacja w przypadku ZPORR. Na koniec grudnia 2005 roku we wszystkich regionach wartość złożonych wniosków przekraczała poziom dostępnej alokacji (najwięcej w woj. podkarpackim – 313,94%, a najmniej w woj. mazowieckim – 134,78%).

Tabela 5

**Wartość złożonych wniosków, podpisanych umów oraz dokonanych płatności
w stosunku do alokacji na lata 2004–2006**

Województwo	Alokacja na lata 2004–2006	% realizacji zobowiązań na lata 2004–2006	% wykorzystania alokacji na lata 2004–2006 na podstawie podpisanych umów	% wykorzystania alokacji na lata 2004–2006 na podstawie dokonanych płatności
	w zł	(w %)		
dolnośląskie	223.637.527	181,59	58,54	4,57
kujawsko-pomorskie	141.913.022	265,97	80,50	17,62
lubelskie	200.997.680	193,11	52,94	9,03
lubuskie	82.552.619	287,36	74,41	15,43
łódzkie	157.098.460	224,26	53,26	6,79
małopolskie	185.260.223	297,59	62,38	20,01
mazowieckie	299.839.945	134,78	71,97	5,34
opolskie	76.754.610	184,78	69,41	9,03
pomorskie	192.162.618	178,89	60,79	9,84
podkarpackie	109.886.094	313,94	78,80	14,64
podlaskie	159.583.322	258,81	88,92	8,72
śląskie	279.961.053	231,52	78,59	4,04
świętokrzyskie	133.078.133	239,29	78,03	9,12
warmińsko-mazurskie	181.947.076	167,43	57,5	7,42
wielkopolskie	196.027.956	173,04	83,98	10,25
zachodniopomorskie	139.965.770	264,49	56,77	6,98

Źródło: Sprawozdanie z realizacji w 2005 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006, MRR, Warszawa, czerwiec 2006, s. 75.

W zakresie wykorzystania alokacji na lata 2004–2006 na podstawie podpisanych umów we wszystkich województwach przekroczono poziom 50%. Najlepsza sytuacja miała miejsce w województwach: wielkopolskim (83,98%) i kujawsko-pomorskim (80,5%). Zdecydowanie najmniej umów w stosunku do alokacji podpisano w województwach lubelskim (52,94%) i łódzkim (53,26%). Jeśli chodzi o poziom płatności, to niezmiennie od początku okresu programowania, jest on najwyższy w czterech województwach: małopolskim, lubuskim, podkarpackim i wielkopolskim. Natomiast w województwach śląskim i dolnośląskim do końca roku 2005 był on najniższy. W pierwszym kwartale

2006 r. nastąpiły tu jednak niewielkie zmiany. Na ostatniej pozycji uplasowało się woj. łódzkie z płatnościami na poziomie 12,1%. Co więcej, jest to jedyne województwo, w którym nie odnotowano dotychczas płatności.

6. PODSUMOWANIE

Dotychczasowe wykorzystanie funduszy strukturalnych przez polskie przedsiębiorstwa wskazuje, iż zainteresowanie podmiotów gospodarczych programami przeszło najniższe oczekiwania. Zainteresowanie programami, a tym samym chęć pozyskania środków finansowych niewątpliwie jest zjawiskiem pozytywnym. Jednak mimo, iż w większości działań (najatrakcyjniejszych dla przedsiębiorstw) dostępna alokacja została wykorzystana już na początku okresu programowania, to niepokój budzi przygotowanie podmiotów do wypełniania wniosków. Wg danych Komitetów Oceniających, wniosków poprawnych pod względem formalnym było mniej niż 20% (w niektórych działaniach ok. 12%).

Usprawnienia wymaga proces podpisywania z beneficjentami umów o dofinansowanie. Niewątpliwie, poprawy wymaga proces sprawdzania i poświadczania wniosków o płatność oraz tempo wydatkowania środków z kont programowych (na poziomie ok. 1 mld zł miesięcznie).

Z pewnością należy zidentyfikować problemy, na które napotykają zarówno beneficjenci programów, jak i instytucje zarządzające czy monitorujące. Umożliwi to sprawniejsze i efektywniejsze wykorzystanie środków wspólnotowych w przyszłych okresach.

Modyfikacji powinny ulec również zasady rozdysponowania funduszy na poszczególne działania. Zdecydowanie zwiększeniu powinna ulec kwota środków na działania najatrakcyjniejsze (np. 1.1, 1.3 i 1.5 SPO WKP) kosztem funduszy na programy najmniej atrakcyjne.

Podsumowując, można stwierdzić, iż wstępne wyniki wykorzystania Funduszy Strukturalnych są pozytywne. O ostatecznych efektach będzie można mówić dopiero za kilka lat, gdy przeprowadzone inwestycje zaczną przynosić wymierne korzyści. W ciągu ponad 2 lat obowiązywania programów zdecydowanie najlepiej wypadły przedsiębiorstwa, które potrafiły sięgnąć po unijne fundusze i wykorzystać swoją szansę. Niestety większość błędów i opóźnień (zatwierdzanie wniosków, płatności) pojawiło się po stronie rządowej. Błędy te można jednak (choćby częściowo) położyć na karb tego, iż po raz pierwszy mieliśmy do czynienia z tak dużymi programami. Należy jednak mieć nadzieję, iż w kolejnym okresie programowania (2007-2013), który rozpocznie się już za kilka miesięcy procesy te będą przebiegały znacznie sprawniej.

SUMMARY

In the moment of the accession to the European Union Poland became one of the greater incumbents of the help originating from EU's sources. The wide of help causes that businessmen, territorial autonomies, engaged, unemployed persons and Departments of Labour can profit financial aid.

At present EU funds are accessible in two forms: community programmes and structural funds. The access of firms to structural funds and many community programmes make possible among other things the increase of competitiveness, of research and the initiation of new technological solutions, strengthening of ties between the R&D sections and companies, initiation of ecological investment and professional schooling of workers.

Whether these resources will become effectively used and will contribute to the realization of the basic EU's aim it will depend to great extend on the companies itself.

The purpose of this article is to show and up to date use of these funds for Polish firms in the first period of the programming (2004-2006).

BIBLIOGRAFIA

Burnat-Mikosz M. (2004), *Pomoc Unii Europejskiej dla przedsiębiorców*, C. H. Beck, Warszawa

Informacja o stanie realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej za okres od 1 do 30 czerwca 2006r.

Jankowska A., Kierzkowski T., Knopik R. (2005), *Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej*, C. H. Beck, Warszawa

Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski, Decyzja Komisji Europejskiej Nr 2092/2004 z dnia 22.06.2004 roku zatwierdzająca Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla pomocy strukturalnej Wspólnoty w regionach spełniających kryteria Celu 1 w Polsce.

Rozporządzenie Rady UE Nr 1260/1999/WE z dnia 21 czerwca 1999 roku wprowadzające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych, Dz. Urz. WE L 161 z dnia 26 czerwca 1999 roku, z późniejszymi zmianami.

Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1783/1999 z dnia 12 lipca 1999 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Sektorowy Program Operacyjny - Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006.

Sprawozdanie z realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty 2004-2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, czerwiec 2006

Sprawozdanie z realizacji w 2004 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Czerwiec 2005

Sprawozdanie z realizacji w 2005 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, czerwiec 2006

Stan wdrażania Zintegrowanego programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (na dzień 30 czerwca 2006 r.), MRR, Warszawa lipiec 2006

Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską

Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw 2004-2006

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006, Dz. U Nr 166, poz. 1745